

TOPDISSIDENT STAAT OPNIEUW TERECHT

SHOWPROCES GEEFT "VERDACHTE" WEINIG KANS

ZOP, 12 december 1995

Topdissident Wei Jingsheng zal woensdag in Beijing terechtstaan op beschuldiging van "pogingen ter omverwerping van de regering". Zijn proces zal "openbaar" zijn en toegankelijk voor buitenlandse journalisten.

(Door Jan van der Made)

BEIJING (ZOP) Wei Jingsheng (44), voormalig Rode Gardist en ex-electriciën van de Dierentuin van Peking zal terechtstaan in het ziekenhuisachtige Beijing Intermediate Court, een witbetegelde steenkolos die eenzaam in een buitenwijk van de Chinese hoofdstad staat. Het gebouw staat pal tegenover begraafplaats Babaoshan. In het onwaarschijnlijke geval dat Wei de doodstraf krijgen zal hij daar niet belanden: Babaoshan is voor revolutiehelden en staatsleiders en Wei Jingsheng heeft juist de toorn van China's politieke top over zich uitgeroepen.

In 1979 plakte hij, net als duizenden anderen, zijn grieven op de minzhuqiang, de muur der democratie bij een kruispunt in Beijng-west. Deng Xiaoping had zich net opgeworpen als China's nieuwe sterke man en stond het volk toe om de tijdens Mao Zedong's Culturele Revolutie (1966--1976) opgekropte woede te uiten door middel van *Grote Karakterposters*.

Het was de periode waarin China de vuile was buiten hing. Verhalen over marteling, verbanning naar barre provincies, gedwongen zelfmoord en zelfs kannibalisme zagen voor de eerste keer het daglicht.

VIJFDE MODERNISERING

Deng Xiaoping gedoogde de muur in de hoop op populariteit, maar ook om zijn politieke vijanden te ontmaskeren. Wei Jingsheng was bleek van de eersten. In een gedurfd pamflet getiteld De Vijfde Modernisering hekelde hij het machtsmonopolie van de Communistische Partij. De officiële politiek van de "Vier Modernisering" (op het gebied van landbouw, industrie, wetenschap & technologie en defensie) hadden alleen betrekking op de economie, zei hij. China zou zich alleen kunnen ontwikkelen als het geen "dictators" (een indirecte kritiek aan het adres van Deng) meer had.

Deng vergat deze persoonlijke aanval nooit. Wei Jingsheng's pamflet was de directe aanleiding voor een verharding in Deng's politiek. Hij verbood de muur en eindigde daarmee de Pekingse Lente. Wei Jingsheng werd veroordeeld tot vijftien jaar gevangenisstraf op beschuldiging van "contrarevolutionaire activiteiten". De formele beschuldiging luidde dat hij "militaire informatie zou hebben verschaft aan buitenlanders", maar iedereen wist dat hij werd gestraft omdat hij het systeem in het hart had getroffen.

Dat bewees Deng's reactie. Vlak na Wei Jingsheng's veroordeling lanceerde hij het cryptische motto *Yige zhongxin, liangge jibendian*, "Een Centrum, Twee Fundamentele Principes", de basis voor het beleid zoals dat nu nog steeds is: economische hervormingen vormen de as die is ingebed tussen de kogellagers van de politiek van Open Deur en Hervormingen aan de ene kant, en de "beruchte vier", (Marxisme, Leninisme, Denken van Mao Zedong; Weg van het Socialisme; Dictatuur van het Proletariaat en Leiderschap van de Communistische Partij) aan de andere kant. Wei Jingsheng's "Vijfde Modernisering" zou een van de assen ontwrichten en daarmee zou het hele centrum uit elkaar spatten.

DISSIDENTENLIJSTEN

Wei verdween in de Chinese Gulag en stond vijftien jaar lang nummer één op dissidentenlijsten van Amnesty International en Asiawatch. Door deze voortdurende aandacht groeide hij uit tot een internationale bekendheid.

Waarschijnlijk daarom werd hij al in september 1993 vrijgelaten, een half jaar voordat zijn straftijd zou verlopen. Een week later zou er in Monaco besloten worden welk land de Olympische Spelen in het jaar 2000 zou mogen organiseren. Wei's voortijdige vrijlating moest critici van China's mensenrechtensituatie het zwijgen opleggen.

Het hielp niets. China verloor de Olympische Spelen (met 1 stem verschil) aan Sydney, en Wei, blij met zijn nieuwe vrijheid, gaf dagelijks interviews aan journalisten waaruit bleek dat meer dan veertien jaar strafkamp hem ongebroken hadden gelaten. Hij wierp zich op als de grand old man van China's geplaagde dissidentengemeenschap en was bezig met een boek.

BEWIJSMATERIAAL

Tot hij, na acht maanden, plotseling opnieuw verdween. Het Chinese rechtssysteem kent een verschil tussen "in hechtenis nemen" en "arresteren". Iedereen kan zonder bewijs voor misdaad "in hechtenis worden genomen", formeel voor een periode van drie weken. Daarna moet een officiële "arrestatie" volgen, een proces en een uitspraak.

Beijing nam haar tijd om "bewijsmateriaal" op te bouwen. Afgelopen maand bleek het genoeg, en Wei (die toen al achttien maanden gevangen zat) kreeg te horen dat hij "formeel was gearresteerd". China heeft waarschijnlijk willen wachten tot na de beslissing in oktober over wie de Nobelprijs voor de Vrede zou krijgen.

Wei Jingsheng was een van de kandidaten, en Beijing heeft de ontwikkelingen rond Wei's Birmese tegenpool, mevrouw Aung Sang Su-kyi nauwlettend gevolgd. Aung Sang Su-kyi kwam door de Nobelprijs in de volle aandacht van de wereldpers. Ze werd vrijgelaten en nu is er een (zij het zeer beperkt) dialoog tussen haar en de Birmese State Law and Order Restoration Commission (SLORC), een regime dat zich net als dat in Beijing heeft schuldig gemaakt aan massamoord op haar eigen bevolking.

LEVENSLANG

Woensdag begint het proces van Wei Jingsheng. Dat werd aangekondigd via een klein bericht dat werd opgehangen in een vitrine buiten het People's Intermediate Court, tussen aankondigingen over moorden, diefstal en echtscheidingen. Wei wordt beschuldigd van pogingen om "de staat omver te werpen". Volgens artikel 92 van de Chinese strafwet staat hier tien jaar tot levenslang op, maar een Chinese advocaat vertelde dat "wanneer de zaak uitermate ernstig wordt bevonden, de doodstraf kan volgen".

Dit is onwaarschijnlijk: sinds de Culturele Revolutie is er niemand in China vanwege politieke redenen ter dood veroordeeld. Zwaarst gestrafte dissident tot nu toe is waarschijnlijk Tang Yuanjuan, een arbeider in de Jilin No. 1 Autofabriek. Hij werd veroordeeld tot twintig jaar gevangenisstraf voor het organiseren van "studie en verzetsgroepen" van arbeiders gedurende de volksopstand rond 4 juni 1989, waar hij "antirevolutionaire propaganda" zou hebben verspreid. Een zware straf is dus niet uitgesloten. China lijkt minder bang voor internationale kritiek en economische sancties nadat zowel Japan, de EEG en de VS China's mensenrechtensituatie hebben losgekoppeld van handelsrelaties. Voor Wei Jingsheng is het in ieder geval een bewijs dat zijn "Vijfde Modernisering" voorlopig niet wordt toegepast.